

Långsiktig plan för omarrondering i Dalarnas län

Delrapport mars 2017

Omslagsbild: Länsstyrelsen i Dalarnas län

Rapporten kan laddas ner från Länsstyrelsen Dalarnas webbplats:
www.lansstyrelsen.se/dalarna/publikationer.

Den kan även beställas från Länsstyrelsen Dalarna, telefon 010 225 00 00.

Ingår i serien Rapporter från Länsstyrelsen i Dalarnas län, ISSN: 1654-7691.

Långsiktig plan för omarrondering i Dalarnas län - Delrapport mars 2017

Kerstin Granath, Anita Lundmark och Marcus Larsson

Förord

Länsstyrelsen i Dalarnas län utarbetade 2010 en långsiktig plan för omarrondering i Dalarnas län. Det gjordes i samverkan med Lantmäteriet, Jordbruksverket, Skogsstyrelsen samt företrädare för markägarna och skogsnäringen. Arbetet med omarrondering har därefter fortskridit i en alltför långsam takt. Fortfarande är 534 000 ha av länets skogs- och jordbruksmark ägosplittrad.

Därför har Länsstyrelsen i Dalarnas län genom regleringsbrevet för år 2017 fått i uppdrag att, i samverkan med berörda myndigheter, markägare och näringen uppdatera länets långsiktiga plan för omarrondering. En delredovisning lämnas till Näringsdepartementet 31 mars och slutredovisning senast 15 oktober.

Länsstyrelsen i Dalarnas län, 31 mars 2017

Camilla Fagerberg, länsråd

Innehållsförteckning

Förord	3
Sammanfattning	6
Effektivisering och stimulans.....	6
Effekter på sysselsättning och skatteintäkter	6
Värdeökning i produktionsledet	7
Miljö-, natur och kulturvärden.....	7
Klimat effekter	7
Effekter på konkurrenskraft.....	7
Inledning	8
Bakgrund	8
Syfte	9
Avgränsningar.....	9
Värdeökning i produktionsledet	10
Effekter på sysselsättning och skatteintäkter.....	13
Skogliga näringar	13
Turism och markanvändning	13
Enkla jobb	14
Befintliga arbetstillfällen.....	14
Nya arbetstillfällen genererade av omarrondering.....	14
Skatteintäkter	14
Miljö, natur- och kulturvärden.....	15
Inventering och skydd av naturvärden.....	15
Inventering av kulturmiljövärden	16
Grön infrastruktur	16
Skogsbilvägar.....	16
Klimat effekter	18
Ökad inlagring av kol.....	18
Transporter och minskade utsläpp.....	19
Effekter på konkurrenskraft.....	20

Marknadsvärdet på skogsfastigheter inom och utom omarronderingsområden...	20
Rationellare skogsskötsel	20
Service och företagsutveckling	21
Förbättrad rättsäkerhet och myndighetskostnader	21
Effektivisering och stimulering	22
Värdering och markreserv	22
Skattereduktion på kapitalvinstskatt	23
Vad vinner staten på att sänka skatten i samband med omarronderingar?	24
Delfinansiering/subventioner för anläggning av vägar	24
Uppdrag och resurser till berörda myndigheter	26
Länsstyrelsen	26
Lantmäteriet	26
Skogsstyrelsen	27
Jordbruksverket.....	27
Naturvårdsverket	28

Sammanfattning

Effektivisering och stimulans

För att åstadkomma en effektivare omarronderingsprocess i Dalarnas län behövs ett tydligt uppdrag från regeringen till Länsstyrelsen i Dalarnas län.

För att höja takten på omarronderingen behövs utökade medel till:

- Det statliga anslaget för jordbrukets rationalisering. Bör höjas med 10 miljoner till 14,1 miljoner. Lantmäteriet erhåller 6 miljoner i form av nedsättningsmedel vilket ger en statlig finansiering med totalt 20 miljoner/år.
- Jordfonden, utökad checkkredit med 26 miljoner samt göra den revolverande.

Under 2017 kommer vi att, inom detta uppdrag, ha en dialog med samtliga övriga berörda myndigheter (Lantmäteriet, Skogsstyrelsen, Jordbruksverket och Naturvårdsverket) för att identifiera dessa myndigheters behov i samband med omarrondering. I kommande slutrapport (15 oktober 2017) kommer dessa behov preciseras.

De inledande analyserna visar att en omarrondering av länets ägosplittrade områden skulle stimuleras genom statliga stöd i form av bland annat

- kompensation till markägare som avstår mark vid omarrondering
- reducering av kapitalvinstskatten vid avyttring av fastighet
- delfinansiering/subventioner för anläggning av skogsbilvägar

Effekter på sysselsättning och skatteintäkter

- den ökade tillväxten uppskattas generera 570 årsarbeten i skogsbruket och skogsindustrin
- den ökade sysselsättningen enbart inom skogsnäringen ger staten 145,5 miljoner kr i ökade skatteintäkter
- Dalarnas turismnäring är expansiv och den stora ägosplittringen utgör ett hinder för t.ex. anläggande av vandrings- och cykelleder
- vissa arbeten i skogen (röjning, plantering) utförs idag av utländsk arbetskraft. Dessa skulle i stället kunna utföras av nyanlända, substitution möjlig för 21 arbetstillfällen/år
- vid en omarrondering behövs röjning av rågångar och efter en omarrondering ökar intresset för såväl röjning som plantering, 19 enkla jobb/år
- utbyggnad av vägnätet ger 4-5 nya arbetstillfällen/år för nybrytning och underhåll

Värdeökning i produktionsledet

- röjningsskogar i områden som inte omarronderats är sämre skötta
- tillväxten ökar med 0,6 m³sk per år och hektar, vilket är dubbelt så mycket som påvisades 2010
- vid omarrondering försvinner 75-80% av rågångslängden, mark som i stället kan användas för virkesproduktion

Miljö-, natur och kulturvärden

- omarrondering ger goda förutsättningar att inventera och identifiera höga naturvärden och att långsiktigt skydda dessa
- inventering och kartläggning av kulturmiljövärden utförs så dessa kan beaktas enligt kulturmiljölagen

Klimat effekter

- ökad tillväxt innebär att mer kol inlagras i den växande skogen
- terrängtransporterna minskar vilket innebär en minskad dieselförbrukning

Effekter på konkurrenskraft

- en omarrondering ökar skogsfastigheternas marknadsvärde, för en genomsnittsfastighet med 150 000 kr.
- ett rationellare skogsbruk för markägaren med t.ex. lägre avverkningarkostnader och lägre kostnader för rågångsröjning
- skogsindustrin behöver ökad tillgång till råvara för att behålla och utveckla sin konkurrenskraft
- de nationella målen för långsiktigt bevarande av skogarnas höga naturvärden (Levande skogar) ska uppnås, det är avgörande att skogsmarkens produktionsförmåga tillvaratas på bästa sätt
- rättssäkerheten ökar genom att gränser och ägarförhållanden utreds
- den stora ägosplittringen i Dalarna ger en merkostnad för företag och myndigheter i planerings- och exploateringsprocesser

Inledning

Bakgrund

Det finns i Dalarnas län cirka 534 000 hektar ägo splittrad skogs- och jordbruksmark, vilket motsvarar ungefär en tredjedel av länets produktiva areal. En allvarlig konsekvens av denna splittring är att ägarintressen upphört att fungera rationellt med konsekvens att marknaden av egen kraft inte kan åstadkomma nödvändiga förändringar. Ägosplittringen leder till bland annat en lägre skogstillväxt, sämre tillgång på råvara för skogsindustrin samt en negativ inverkan på sysselsättningen i länet.

En förändrad fastighetsstruktur är grundläggande för rationellt fungerande ägarintressen, en positiv landsbygdsutveckling, mindre administrativa kostnader för olika myndigheter och en stärkt rättsäkerhet. För att komma tillrätta med ägosplittringen togs år 2010 en långsiktig plan för omarrondering i Dalarnas län fram. Sedan planen togs fram har förutsättningarna förändrats både vad gäller opinion och prisbild för såväl lantmäteriförrättningar som fastigheter.

Nyttan för den enskilde markägaren ligger för långt fram i tiden för att intresset för att investera i en omarrondering skall vara tillräckligt stort, särskilt bland markägare med små markinnehav. Sett ur ett samhällsperspektiv är nyttan av en strukturrationalisering desto tydligare. Ett statligt engagemang är därför nödvändigt.

Med en ökad myndighetssamverkan ser vi möjligheter till att effektivisera strukturrationaliseringen på flera håll samt att göra processen smidigare och snabbare. Bland annat i arbetet med att bevara natur- och kulturvärden, där finns stora vinningar att göra i ett utökat samarbete mellan Länsstyrelsen, Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen och Lantmäteriet.

Behovet av att bygga upp en statlig markreserv i jordfonden är fortsatt stor. Denna markreserv krävs vid strukturrationalisering för att möjliggöra bildande av naturreservat och bärkraftiga fastigheter. Jordfondens utökning av innehav sker på marknadsmässiga villkor där priserna stigit avsevärt de senaste 10 åren.

Gränsdragningen mellan de olika myndigheterna är i vissa fall oklar vilket leder till osäkerhet i processen. Gränsdragningen måste tydliggöras för en säkrare och effektivare process. Tydliga gränsdragningar i processen leder också till tydligare riktlinjer vad gäller finansieringen.

Jämförelser med andra länder, i huvudsak Finland visar ett stort statligt engagemang och arbete för en effektiv och ändamålsenlig fastighetsinfrastruktur.

I samband med genomförd strukturrationalisering visar den strategiska planen från 2010 att skogsvårdsåtgärderna ökar vilket leder till en högre produktion och även avkastning från skogen. En högre avkastning leder i sin tur till ökad sysselsättning, ökade skatteintäkter och en ökad produktion inom skogsindustrin. Denna samhällsnytta är bestående efter omarronderingens genomförande. Samhällsnyttan uppkommer i takt med att omarronderingar genomförs och kommer successivt att öka. Ytterligare en aspekt med en ökad avkastning är den ökade klimatnyttan som erhålls i form av att högproducerande skog binder mer koldioxid än en eftersatt skog.

Syfte

Dagens ägostruktur i stora delar av Dalarnas län är inte kostnadseffektiv och bidrar inte till en hållbar utveckling av landsbygdens ekonomi och tillväxt. Syftet är att uppdatera den långsiktiga plan för omarrondering i Dalarnas län som togs fram 2010. Planen ska ge gemensamma riktlinjer och en gemensam ambitionsnivå för inblandade aktörer, men ska även tydliggöra de olika rollerna och ansvarsfördelningen mellan de olika aktörerna. Därigenom effektiviseras strukturrationalisering av ca 534 000 hektar ägosplittrad skogs- och jordbruksmark i länet så att hela arealen kan vara omarronderad om mindre än 50 år.

Avgränsningar

Denna delrapport avser att presentera nuläget och visa på samhällseffekter av en omarrondering avseende sysselsättning, skatteeffekter och konkurrenskraft. Vidare visar den på några insatser från statens sida som skulle stimulera omarronderingstakten och opinionsläget i Dalarna.

I slutrapporten som inlämnas till Näringsdepartementet den 15 oktober 2017 presenteras en plan för hur det fortsatta arbetet med omarrondering i Dalarnas län ska bedrivas. Ett stort fokus läggs på markägarnas synpunkter i kombination med Lantmäteriets kunskap om vad som är möjligt. Förslag till vilka insatser som bör genomföras kortsiktigt och långsiktigt tas fram. Dessutom presenteras konkreta förslag på vad berörda myndigheter kan bidra med för att underlätta arbetet med omarronderingen och göra det mer rationellt.

Värdeökning i produktionsledet

Riksskogstaxeringen levererar offentlig statistik om Sveriges skogar och skogstillstånd. Med skogstillstånd avses beskrivning av trädens ålder och egenskaper i volymer, diameter, höjd både enskilt och som grupp i bestånd.

Nya data för perioden 2006-2015 visar på större skillnader i skogstillstånd mellan omarronderade och icke omarronderade områden än den jämförelse som gjordes 2010. En trolig förklaring är att det tar lång tid att ändra ett skogstillstånd. Nästan all kringliggande mark i jämförelsen har omarronderats varav några områden i sen tid. Det finns tydliga skillnader i skogen vad gäller skötsel och virkesförråd. Från den samlade statistiken kan vi tydligt se att skogen inom ägosplitrade områden sköts sämre redan från föryngring och genom röjning och gallring. Slutsatsen blir att de förråd och diametrar som uppnås i slutavverkning och gallring är mindre än i de områden där omarrondering har gjorts.

Virkesförråd per ha fördelat på diameterklasser och huggningsklasser (m³sk/ha). Gulmarkerade fält visar skillnaden i både diameter och volym.

	Diameter	-10cm	-20cm	-30cm	-40cm	40cm+	Total
Inom ägosplitrade områden	Alla	12	41	44	24	6	127
	Kalmark	1	4	5	7	10	25
	Plantskog	14	7	2	1	2	26
	Gallr.skog	17	63	38	7	2	127
	Slutavv.skog	7	47	83	58	13	209
Utom ägosplitrade områden	Alla	12	46	55	29	10	151
	Kalmark	1	3	10	12	3	28
	Plantskog	11	6	3	4	3	27
	Gallr.skog	18	73	47	11	3	151
	Slutavv.skog	8	46	94	61	20	228

Enskilda ägare. Produktiv skogsmark. Perioden 2006-2015. Exkl. fridlyst.

Källa: Riksskogstaxeringen.

I samband med utförd omarrondering har studier visat att tillväxten ökar. Överslagsberäkningar gjorda på typfastigheter i Dalarna har visat att den löpande tillväxten ökar med 0,6 m³sk per år och hektar. Det innebär att om hela arealen omarronderas ökar den årliga tillväxten totalt med 320 000 m³sk vilket är att jämföra med virkesförbrukningen vid ett medelstort sågverk. Noterbart är att detta är dubbelt så stor skillnad som resultaten i den studie som gjordes 2010. Om analysen upprepas om ytterligare 10 år kommer sannolikt skillnaden vara ännu större.

Beräkningarna baseras på data från Riksskogstaxeringen, vilket sannolikt innebär en underskattning eftersom beräkningar utifrån laserscannade data på beståndsnivå ger högre värden på virkesförråd. Det innebär att de beräkningar som är baserade på detta material sannolikt är underskattade och därför är potentialen större än nedanstående beräkningar visar.

Den löpande tillväxten har använts för att visa hur många potentiella sysselsättningstillfällen som förloras i det 534 000 ha stora området som omarronderingen berör om det inte omarronderas. Utöver tillväxten kan vi också se att hyggen är arealmässigt mindre och mer fragmenterade inom ej omarronderade områden. Det skiljer 1 ha i medelstorlek mellan mer välarronderade (utom) och icke skiftade marker (inom) hos privata markägare. För alla markägare är skillnaden 1,4 ha.

	Alla markägare		Privata markägare	
	Inom	Utom	Inom	Utom
Antal (st)	8 557	8 595	7 763	4 050
Totalareal (ha)	32 226	45 681	22 636	15 593
Medelareal (ha)	3,8	5,3	2,9	3,9

Tabell: Avverkningsanmälningar 2012-1016

Källa: Skogsstyrelsen

Mindre och splittrade åtgärdsenheter i både slutavverkning och gallring är något som också minskar lönsamheten för skogsbruket. För detta har inte gjorts några beräkningar. Det kan dock avspeglas i den lägre betalningsvilja som finns vid köp inom omarronderingsområden (se avsnitt "Effekter på konkurrenskraft").

Ur Riksskogstaxeringens data går det också att utläsa att röjningsskogar inom omarronderingsområden är sämre skötta och har fler stammar per hektar. Särskilt påtaglig är skillnaden i björkstammar, vilket är ett tydligt tecken på en mer passiv skogsvård.

Stammar per ha i röjningsskog

	Tall	Gran	Björk	Övr Löv	Total
Inom	1876	952	5132	337	8297
Utom	2294	1430	3338	335	7397

Perioden 2006-2015. Exkl. fridlyst. Enskilda ägare. Produktiv skogsmark.

Källa: Riksskogstaxeringen.

Det finns de som anser att passiviteten skulle vara bra för naturvärden genom att skog förblir orörd. Så kan det delvis vara men i statistiken hittar vi

mer äldre skog utom omarronderingsområde än inom. Det tycks enligt statistiken inte som att ägosplittrad skog är ett problem för markägare som vill avverka, trots att det kan bli både dyrare och mer komplicerat. Markägare tycks gå samman och avverka skiften intill varandra. Den gamla skogen undgår inte avverkning oavsett arrondering. Mer sannolikt är omarronderingen en förutsättning för god naturvård genom ordnade förhållanden, högre kunskap och ett säkrare skydd av värdefulla områden.

I samband med en omarrondering försvinner enligt beräkningar på tidigare utförda omarronderingar 78 % av rågångslängden. Detta är en stor vinst för skogsägare och även en stor tidsvinst för inköpsorganisationerna vid inköp av skogsråvara. Tabellen nedan visar den minskade rågångslängden då omarronderingen är genomförd i Dalarna.

Rågångslängd före omarrondering	47913 km
Rågångslängd efter omarrondering	10541 km
Minskning	37372 km

Om rågångarna (fastighetsgränserna) skulle vara röjda med 1,5 meters bredd skulle den minskade arealen rågångar motsvara 5 606 ha skogsmark. Detta kan jämföras med storleken på en genomsnittsfastighet i omarronderingsområde vilken är 13,3 ha. Idag markeras och röjs ofta inte rågångarna upp på ett tillfredställande sätt vilket ur ett rättsäkerhetsperspektiv är en brist. I praktiken sköts gränsmarkeringen i många fall av virkesköpare som lägger en stor del av sin tid på att markera upp rågångar. Detta till en stor kostnad för skogsindustrin, pengar som skulle kunna komma näringen tillgodo vid en omarrondering.

Effekter på sysselsättning och skatteintäkter

Skogliga näringar

Den ökade tillväxten ger en potentiell sysselsättningseffekt 570 årsarbeten i skogsbruket, skogsindustrin och den multiplikatoreffekt som kan förklaras som att företag som inte är direkt knutna till skogsnäringen får en positiv effekt av den ökade sysselsättningen. Multiplikatoreffekten brukar för skogsnäringen beräknas som en faktor 1,5. Det innebär att två arbeten i skogen genererat ett extra arbete. Exempel på sådana sidoverksamheter kan vara verkstäder, däckfirmor, matvaruaffärer mm.

Turism och markanvändning

Dalarnas län har en enorm potential för såväl vinter- som sommarturism. Turismsektorn är den sektor som sysselsätter flest människor i länet idag. Under de senaste tio åren har turismsektorn expanderat i länet. Det gäller såväl eko- och naturturism som upplevelse- och aktivitetsturism. Genom initiativet Biking Dalarna har t.ex. hittills skapats drygt 200 mil uppmärkta cykelleder och antalet besökande cyklister har ökat med ca 30 % per år de senaste åren.

Det ökade intresset för turism ökar behovet av leder och rastplatser i skog och mark. Eftersom verksamheten är av kommersiell karaktär räcker det inte att hänvisa till allemansrätten, det behövs något slags överenskommelse med berörda markägare. Sveriges ekoturismförening arbetar bland annat med att kvalitetssäkra leder – en kvalitetssäkrad led kräver bland annat markägaravtal, upplevelsevärden och skötselplan.

Vid kontakt med Region Dalarna och Sunne Kommun har framkommit att man i områden med dålig arrondering upplever det splittrade markägandet som ett stort hinder vid bildandet av nya turistleder. Ibland är detta hinder så stort att man tvingas avstå. I Dalarna pågår flera initiativ för att underlätta kontakterna mellan turistföretag och markägare. Till exempel pågår bildandet av en ”markägarplattform” där flera markägare kan enas om förhållningssätt, avtalsmallar m.m. för att underlätta samarbetet med turismsektorn. Än så länge omfattar denna samverkan enbart större markägare. I områden med stor ägosplittring är antalet markägare stort och varje fastighet i regel mycket liten vilket försvårar en sådan samverkan.

En omarrondering av de kraftigt ägosplittrade skogsområden som finns i länet skulle definitivt öka utvecklingsmöjligheterna för turismsektorn. Vad det skulle innebära i form av ökad sysselsättning kan vi inte kvantifiera idag men en studie på nationalparker i Finland har visat att där ger en investerad krona tio tillbaka.

Enkla jobb

Befintliga arbetstillfällen

Idag utförs mycket av ungskogsröjning och plantering av utländsk arbetskraft. Detta är jobb som med ganska små utbildningsinsatser skulle kunna utföras av tillexempel nyanlända. För en areal på 12 000 ha (vilket är en tänkt omarronderingstakt) beräknas ett behov av 15 heltidstjänster för enbart röjning inom det området. Vad gäller plantering så finns ett beräknat behov av plantering motsvarande 6 heltidstjänster per år.

Nya arbetstillfällen genererade av omarrondering

Vi vet att intresset för skogsskötsel ökar efter genomförd omarrondering, hur mycket finns det inte statistik på i dagsläget. Omarrondering genererar därför ökad tillväxt. Slutavverkningsarealen ökar med 1,75 och det får en effekt på ökad plantering motsvarande 4 extra årsarbeten. Att direkt omsätta den ökningen även på röjning kan vara missvisande men att det finns en effekt med ökat röjningsbehov efter omarrondering är tydlig. Om man trots den stora halten av antaganden använder 1,75 även vid röjning skulle det innebära 11 årsarbeten extra. Det ger med andra ord 15 extra årsarbeten inom skogsvård vilka skulle kunna betraktas som enkla jobb.

En upphandling av rågångsupptagning i samband med omarrondering skulle omfatta totalt 10 541 km rågångsröjning. Det är ett arbete som skulle kunna utföras av nyanlända i form av enkla jobb. Man beräknar en tidsåtgång på ca 100 meter/person och dag att röja upp rågångsgator. Det leder till 10 arbetstillfällen per år för upptagning av rågångar efter färdigställd omarrondering.

Skatteintäkter

De direkta skattemässiga intäkterna för staten av en anställning i privat sektor har i den tidigare strukturutredningen angivits till 250 000 kr. Det leder i denna uppräknings till 145,5 milj. kr i skatteintäkter från den ökade sysselsättningen om 570 årsarbeten.

Utöver denna skattemässiga intäkt baserat på de anställdas löner och multiplikatoreffekten tillkommer även skatten på skogsägarens vinst vid avverkning och skogsindustriernas vinster. Den lägsta skatt som en skogsägare betalar är genom räntefördelning vilken skattas i kapital till 30 % statlig skatt. Med samma antagande som den tidigare utredningen från 2010 är det genomsnittliga rotnettot 129 kr/m³sk. Detta genererar okapitaliserat (utan att man tagit hänsyn till framtida ränteeffekter) 11 145 000 kr baserat på den ökade tillväxten till följd av omarronderingens ökade skötsel effekter.

Miljö, natur- och kulturvärden

Inventering och skydd av naturvärden

Kostnaden för inlösen av naturreservat uppdaterades till dagens prisnivå vilken innebär att det krävs 6 miljoner per år till naturreservat, naturvårdsavtal och biotopskydd. Dock innebär bildandet av naturreservat i samband med omarrondering en stor kostnadsbesparing då man inte behöver ha markkontakt och förhandlingar med flertalet markägare utan det sköts i samband med lantmäteriförrättningen.

Nedan följer en sammanställning av olika former av naturskydd samt identifierade områden med värdefull natur dels inom områden med ägosplittring (Inom), dels i områden som inte har ägosplittring (Utom). Ur ett naturvårdsperspektiv är det ofta önskvärt att bevara större sammanhängande områden. Detta är svårt att uppnå med en stark ägosplittring. I samband med omarrondering görs en genomgripande inventering med möjlighet att bevara höga naturvärden. Genom att öka det formella skyddet av höga naturvärden möjliggörs effektivare skogsbruk på övrig mark.

		Inom	Utom
Naturreservat	<i>Antal (st)</i>	101 st	116 st
	<i>Areal (ha)</i>	9150	26490
	<i>Procent (%)</i>	1,61%	4,34%
Planerade naturreservat	<i>Antal (st)</i>	51 st	54 st
	<i>Areal (ha)</i>	6320	11350
	<i>Procent (%)</i>	1,11%	1,86%
Biotopskydd	<i>Antal (st)</i>	302 st	200 st
	<i>Areal (ha)</i>	1481	1058
	<i>Procent (%)</i>	0,26%	0,17%
Naturvårdsavtal	<i>Antal (st)</i>	123 st	170 st
	<i>Areal (ha)</i>	667	1454
	<i>Procent (%)</i>	0,12%	0,24%
Nyckelbiotop (SKS)	<i>Antal (st)</i>	2304 st	1308 st
	<i>Areal (ha)</i>	9301	8991
	<i>Procent (%)</i>	1,63%	1,47%
Nyckelbiotop (Storskogsbruk)	<i>Antal (st)</i>	997 st	2127 st
	<i>Areal (ha)</i>	6149	13 204
	<i>Procent (%)</i>	1,08%	2,16%
Total areal	<i>Areal (ha)</i>	33068	62547
Total andel av skogsmark	<i>Procent (%)</i>	5,81%	10,25%
Områdenas totala skogsmarksareal*	<i>Areal (ha)</i>	569258	610382

*Arealen inom är inkluderat områden som är pågående omarrondering

Källa Skogsstyrelsen

Enligt tabellen på föregående sida är det uppenbart att det finns många fler skyddade områden och även kända områden med värdefull natur utom ägosplittrade områden jämfört med inom. Särskilt iögonfallande är den större mängden naturreservat och planerade reservat utom. Identifierade nyckelbiotoper hos privatskogsbruket inom är fler i antal, men områdena är i genomsnitt bara hälften så stora. Storskogsbruket har betydligt högre antal och större areal identifierade nyckelbiotoper utom. Utifrån dessa uppgifter är slutsatsen att höga naturvärden är bättre inventerade och får högre grad av formellt skydd utom ägosplittrade områden än inom. Vilket i sin tur innebär att ordnade ägoförhållanden har positiv betydelse vid skydd av värdefull natur.

Av omarronderingsarealen uppskattas att ca 10 % kommer att klassas som NO och NS i samband med skogsinventeringen och måste således nyckelbiotopinventeras. Skogsstyrelsen uppskattar en kostnad för detta på 700 kr/ha. Detta innebär en årlig kostnad på ca 850 000 kr. I det beloppet finns inga pengar avsatta för inlösen.

Inventering av kulturmiljövärden

Bedömningen är att tidigare kostnad för inventering av kulturmiljövärden överensstämmer med dagens kostnadsbild vilket innebär en årlig kostnad på 2,1 miljoner per år. Kulturmiljövärden skyddas enligt kulturmiljölagen och en inventering av forn- och kulturvärden är nödvändig för att nödvändig hänsyn ska kunna tas.

Grön infrastruktur

Länsstyrelsen i Dalarnas län har ett uppdrag att arbeta med Grön infrastruktur vilket ska implementeras i omarronderingsprocessen.

Skogsbilvägar

Rätt byggda skogsbilvägar ger ökad lönsamhet vid avverkning, lägre skogsvårdskostnader och är i många fall avgörande för ett hållbart skogsbruk. De flesta skogsbilvägar ökar arealen skogsmark som är tillgänglig under lägre perioder av året och gör att risken för körskador i skogsmarken minskar. Väl underhållna vägar skapar i sig ökat utnyttjande av skogen och ger därmed också en ökning av arbetstillfällen i form av skogsvård, avverkning och vägunderhåll. Den höjer samtidigt fastighetsvärdet och ger bättre tillgänglighet för jakt, fiske och rekreation.

Inom omarronderingsprocessen har vi en unik möjlighet att hjälpa privata markägare att planera och bygga ett effektivt vägnät i större områden. Hänsyn tas från början till miljönytta såväl som ekonomisk nytta. Det ger miljövinster genom att det blir lämpliga båtnadsområden, vattenöverfarter läggs på bästa möjliga ställe, hänsyn tas till miljövärden och inga onödiga vägsträckor byggs. Båtnad (fördelarna överstiger kostnaderna och olägenhet-

erna) och båtnadsområdet är lätt att räkna ut då vi har alla skogliga parametrar från omarronderingsvärderingen till hjälp. Därigenom är båtnad och andelstal lätta att räkna ut och det är också enkelt att genomföra en vägför rättning och därmed få en ordnad förvaltning av vägen.

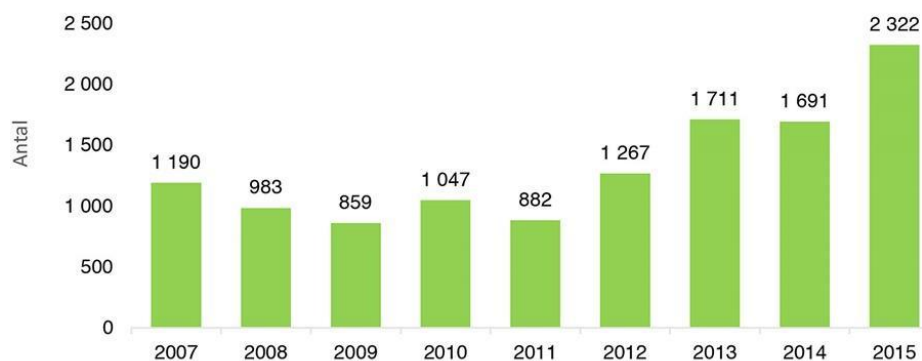
Klimat effekter

Ökad inlagring av kol

Kolets kretslopp i landekosystem är i princip ett nollsummespel i ett långt tidsperspektiv. All den koldioxid som ansamlas i biomassa kommer förr eller senare att återgå till atmosfären som koldioxid. Även det som efter avverkning används på olika sätt avger all den upptagna koldioxiden. Brännved avger koldioxid direkt, via papper återförs koldioxiden till atmosfären inom några decennier medan trä som används i t.ex. hus och möbler har en varaktighet på upp till några sekler. Genom ökad skogsvård i form av främst röjning och gallring och klok användning av skogens produkter kan återflödet av kol till atmosfären åtminstone tillfälligt bromsas och bidra till att minska klimatpåverkan. Det är av högsta vikt för kolinlagringen att ha en så kort hyggesfas som möjligt då detta är en fas med negativ kolbalans.

Skogen och skogsbrukets långsiktiga potential att minska de klimatpåverkande utsläppen ligger främst i att ersätta andra produkter och material som vid sin framställning eller användning genererar koldioxidutsläpp. Exempel på sådana produkter är fossila bränslen såsom olja, naturgas och stenkol samt betong, stål, aluminium och plast. Till exempel har trähusbyggandet ökat markant i Sverige sedan 2010.

Lägenheter i flerbostadshus med stomme av trä

Antalet nybyggda lägenheter med stomme av trä under perioden 2007-2015. Källa: www.tmf.se

Omarrondering leder till ökad skogstillväxt genom en förbättrad skötsel. Detta kan innebära minskad klimatpåverkan. Om man räknar med att hela arealen på 534 000 ha omarronderas och att den årliga tillväxten ökar med 0,6 m³sk/ha så ökar den årliga tillväxten med ca 320 000 m³sk. I den stående skogen kan man räkna med att 1 m³sk ger en inbindning av 1 400 kg CO² (källa: Skogsbrukets bidrag till ett bättre klimat, KSLA, 2010). Om 90 % av tillväxten avverkas innebär det ett ökat årligt uttag av ca 288 000 m³sk. Om

detta används för substitution av fossila bränslen eller mer energikrävande material, såsom plast, betong och aluminium, och i långlivade produkter såsom byggnader, konstruktionsvirke, möbler mm. betyder det att ytterligare ca 400 000 ton CO² undandras kretsloppet årligen. En ökad inlagring av 400 000 ton CO² motsvarar utsläpp från 200 000 normalbilar under ett år (källa: Naturvårdsverket PM 2015-10-30).

Transporter och minskade utsläpp

Vid omarrondering med optimering av vägnätet minskar även terrängtransportavståndet. Som nämnts i tidigare avsnitt går det åt 30 gånger mer bränsle att transportera 1 m³ virke med skotare (maskinen som kör virket ut från skogen) än med lastbil. Omarrondering medför därigenom minskade utsläpp av klimatpåverkande ämnen. Den föreslagna utbyggnaden av skogsbilvägar i omarronderingsområden skulle ge en minskad diselförbrukning på mellan 110 000 och 120 000 liter per år.

Effekter på konkurrenskraft

Marknadsvärdet på skogsfastigheter inom och utom omarronderingsområden

Ett incitament till att göra en omarrondering kan vara en tänkt framtida värdeökning på fastigheten på grund av den förbättrade ägostrukturen.

Vid en analys omfattande hela området som är i behov av omarrondering, jämfördes området med ett närliggande ungefär lika stort område i Dalarna där omarrondering har genomförts. Köp där mindre än 75 % av inköpspriset låg på skogsmark togs bort från urvalet då jordbruksbyggnader och åkermark påverkar värdet i för hög grad.

Statistiken omfattar totalt 276 köp och omfattar 6125 ha skogsmark från perioden 2013-2015.

	antal köp	Medelareal (ha)	Medelvolym (m3sk/ha)	kr/m3sk	kr/ha	Pris / köp (kr)
inom	216	21	78	314	24369	505 648
utom	70	23	104	315	32763	768 986

Köp utom omarronderingsområden betalas bättre per hektar (+8 394 kr). Detta kan till stor del ses kopplat till ett större virkesförråd. Förråden utom kan i analyser från Riksskogstaxeringens data förklaras med en bättre skogsskötsel. Skillnaden innebär för genomsnittsfastigheten genomsnittligt ett högre värde med 150 000 kr utom omarrondering.

Poängteras kan att det kommer att ta en tid för fastigheter att nå ett bättre skogstillstånd efter omarrondering. Därför är inte det ökade värdet med 8 394 kr/ ha något som direkt kan plockas ut som en vinst av omarronderingen men det avspeglar att bättre skötsel ger ett högre skogligt värde. Genom erfarenhet vet vi också att köpviljan hos de lokala markägarna är ganska låg åren direkt efter en omarrondering beroende på att man ofta haft möjlighet att få köpa till mark i anslutning till omarrondering och att omarronderingen varit förknippad med relativt stora kostnader som belastat likviditeten. Detta är en effekt som avtar över tid.

Rationellare skogsskötsel

Omarronderingen leder till ett rationellare skogbruk för markägaren. Då rågångslängden minskar med 75-80% minskar även kostnaden för att upprätthålla dessa markant. Vid ett samlat innehav får man en överblick över innehavet som leder till att förvaltningskostnaden minskar och även den administrativa kostnaden i samband med fastighetstaxering, upprättande och underhållande av skogsbruksplaner.

I ägosplittrade områden finns som vi i tidigare avsnitt belyst ett sämre vägnät. Svårigheter att komma överens med många markägare vid byggnation av nya vägar kan vara en av anledningarna. Vid avverkning tvingas man

kontakta många markgrannar för att kunna köra ut virket till väg, det leder i många fall till osämja och ersättningsanspråk. De långa terrängtransportavstånden leder till en högre avverkningskostnad och lägre netto för skogsägaren.

Service och företagsutveckling

Som påtalats ovan under sysselsättning leder en omarrondering till att flera nya jobb skapas både direkt i anslutning till skogsbruket men även genom den så kallade multiplikatoreffekten. Detta ses som en viktig förutsättning för utvecklingen av landsbygden och dess företag. En ökad sysselsättning på orten leder till ett ökat behov av olika former av service och ett ökat underlag för att upprätthålla den kommunala servicen på orten.

Förbättrad rättsäkerhet och myndighetskostnader

Den ägosplittrade fastighetsstrukturen i Dalarna leder till en merkostnad för företag och myndigheter i dess planerings och exploateringsprocesser. Det är tydligt i olika samrådsprocesser då väldigt många markägare måste kontaktas. Ett arbete med en förbättrad fastighetsstruktur är därför motiverat inte enbart ur ett skogsindustriellt och markägarperspektiv utan även ur en bredare och mer allmän samhällsnytta.

Tidigare utredning har visat att myndigheternas kostnader i Dalarna låg på en nivå som var 8-10 miljoner högre per år än övriga skogslän. I dagens penningvärde motsvarar det ca 12 miljoner per år. Man tog i den uträkningen hänsyn till fastighetsregistermyndigheternas, inskrivningsmyndigheternas och skattemyndigheternas kostnader för hantering av fastighetsinformation. Dessa kostnader torde finnas kvar än idag även om de är omfördelade på olika myndigheter.

Utöver kostnadsaspekten bör även rättsäkerheten belysas. Det råder ofta oenighet avseende ägarförhållanden och faktiska gränser. Tvister som uppstår i samband med dessa förhållanden hamnar ofta i fastighetsdomstolen. Fastighetsdomstolen i Falun var 2010 den fjärde största i Sverige efter Stockholm, Göteborg och Malmö. Samhället har en hel del att vinna på ett omarronderat Dalarna sett ur dessa perspektiv.

Effektivisering och stimulering

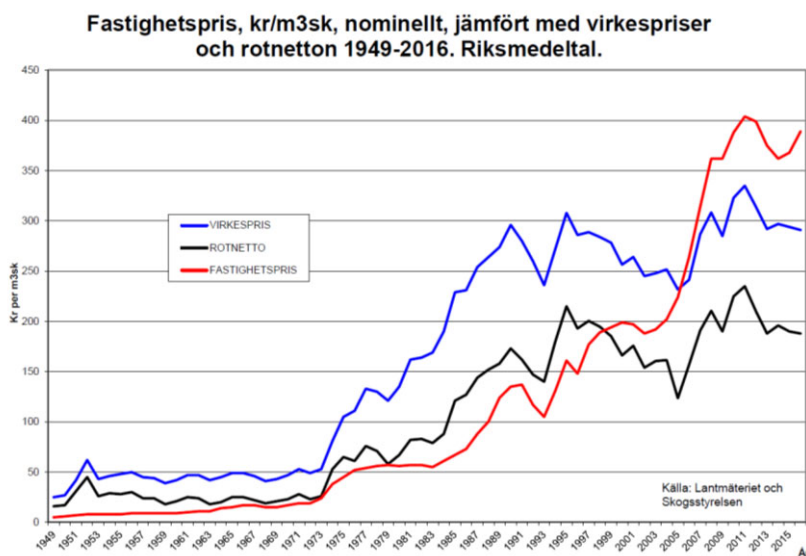
Värdering och markreserv

En av de positiva delarna med omarrondering är att många små skiften och ägoloetter sammanfogas under en markägare som då får större sammanhängande areal att hantera. Det är därför gynnsamt att markägare med små innehav avstår ägandet och överlåter dem mot marknadsvärdet så att andra kan utöka sina innehav.

I omarronderingsprocessen byts skogsmark mellan markägare utifrån ett system som beräknar avkastningsvärden från skogen. Det finns utöver produktionspotential även ett antal andra faktorer som kan leda till ojämlika byten. Exempel på detta är:

- Naturvärden
- Forn- och Kulturmiljövärden
- Läge på fastighet, t ex strandnära läge
- Nivåer och inställningar i värderingsprogrammen
- Vägutbyggnad
- Val av diskonteringsprocent

Från slutet av 1990 talet har virkesvärde och rotnetto på skog vid avverkning och marknadsvärdet på fastigheter gått ifrån varandra. Idag betalas ofta mer än dubbla virkesvärdet för skog. Marknadsvärdet korrelerar inte med avkastningsvärden då förväntansfaktorer ej beaktas i värderingsmodellen. Detta är bland annat en följd av regelförändringar vid inköp av lantbruksfastigheter som genomfördes 1993 vilket har gjort det lättare för allmänheten att få köpa skog.

Källa: Lantmäteriet

Då man i samband med en omarrondering har en önskan att minska antalet fastighetsägare för att förbättra ägostrukturen och bilda fler bärkraftiga fastigheter finns det ett behov av att särskilt kompensera markägare som lämnar mark i omarronderingsprocessen för skillnaden mellan avkastningsvärderingen och marknadsvärdet.

Tidigare fanns en skattelättnad så att den som avstod mark och tog ut ersättning i pengar fick en halverad reavinstbeskattning. Effekten av en sådan skattelättnad skulle ge önskad effekt på antalet markägare samtidigt som de som avstår mark i samband med omarrondering skulle bli kompenserade för skillnaden mellan marknadsvärde och avkastningsvärde. Se vidare nedan.

Ett annat alternativ är att göra ett marknadspåslag som en kompensation. Hur stort ett sådant påslag skulle behöva vara bör utredas i relation till den diskonteringsprocent (den räntesats som används för att omräkna ett värde bakåt i tiden) som används i förrättningen för markbyten. I princip är det denna metod som används i Finland för all marknadsvärdering. Där görs en avkastningskalkyl och sedan ett marknadsvärdespåslag.

Då marknadsvärdespåslaget inte kan finansieras ur den övriga värderingen kan det vara aktuellt för staten att gå in med t.ex. pengar som avsatts för Länsstyrelsens markreserv. För att detta förfaringssätt skulle ge effekt bör kompensationsnivån vid inlösen av fastigheter ligga på en attraktiv nivå. Förslagsvis motsvarande statens ersättningsnivå vid inlösen av naturreservat, 1,25 gånger värdet. För att simulera de mindre markägarna att avstå sina fastigheter kan man tänka sig en trappa där de mindre fastigheterna, upp till 5 ha ersätts med 1,25 gånger avkastningsvärdet och i takt med att fastighetens storlek ökar och man således erhåller bättre brukningsenheter och ägostruktur avtar ersättning till att fastigheter över 20 ha löses in till det givna värdet i omarronderingen.

Det kan även finnas fog för att arbeta med både kompensation och skattelättnad. En sådan lösning skulle även verka som smörjmedel för att få positiva opinionsförhållanden i nya områden och en än större chans till bättre arrondering.

Skattereduktion på kapitalvinstskatt

En reducering av kapitalvinstskatten är tänkt att locka fler till försäljning i samband med omarronderingen och på så sätt minska antalet fastigheter och även förbättra ägostrukturen.

I tidigare genomförd omarrondering i Gagnef fanns en skattelättnad om man sålde sin fastighet till annan markägare som var inblandad i omarronderingen eller till jordfonden. Då beskattades reavinsten med 9 % (samma som för permanentbostad, att jämföra med 27 % på näringsfastighet) och var en följd av en uppgörelse med det lokala skattekontoret. Då skatteverket fick en annan organisation bröts den uppgörelsen. Orsaken tycks vara en hög ambition att likrikta regelverket på riksnivå.

Erfarenheter från när detta system användes är att många passiva brukare valde att sälja sina fastigheter. Antalet upplösta samägare och dödsbon ökade också markant.

I ett förslag i samband med skatteförenklingsutredningen (SOU 2014:8) skulle det så kallade stickåret flyttas fram från 1952 till 1996. Om detta genomförs innebär det, förutsatt att övrigt regelverk förblir oförändrat, att skatteeffekten sänks från nuvarande 27 % till 23 %.

För att en skattereduktion i samband med genomförd omarrondering ska upplevas som ett incitament till att avyttra sin fastighet in samband med omarrondering bör skatten ligga på en nivå som skiljer sig markant från dessa 23 %. Detta då det kan bli förändringar på kapitalvinstbeskattningen under tiden omarronderingen pågår som leder till att skattereduktionen blir försumbar och stimulansen försvinner.

Det lämpligaste är att låta dagens regler ligga som grund. Idag beräknar man det beskattningsbara underlaget på så sätt att man tar 90 % av vinsten och denna beläggs med 30 % i skatt. Detta ger en skatteeffekt på 27 %. Om nivån halveras genom att 50 % av skatteunderlaget (90 % av vinsten utgör skatteunderlag) beskattas med 30 % vilket ger en skatteeffekt på 13,5 %

Vid en skattereduktion på kapitalvinstskatten bör den endast gälla inom omarronderingsområden där tillståndsbeslut för omarrondering fattats. Det skall inte gälla generellt vid försäljning till annan fastighetsägare i omarronderingsområden där omarrondering ej påbörjats.

Bedömningen är att detta bör vara självfinansierande genom att omsättningen på fastigheter ökar jämfört med nuläget. Om förslaget inte genomförs saknas incitament att sälja marken och då uteblir skatteintäkter helt samtidigt som marken fortsatt ägs av passiva brukare eller i som samägare.

Vad vinner staten på att sänka skatten i samband med omarronderingar?

- Fastigheter säljs, kapitalvinstskatt kommer in
- Färre fastighetsägare och en bättre fastighetsstruktur
- Det tvångsmässiga i en omarrondering kompenseras
- Mark erhålles till jordfonden som sedan används för att bygga upp bärkraftiga fastigheter samt till naturreservat vilka staten annars löser in med 125 % av värdet
- En mer positiv opinion till omarrondering

Delfinansiering/subventioner för anläggning av vägar

Utan en utbyggnad av vägnätet där föreligger båtnad kommer enskilda markägare att bli vinnare eller förlorare på den mark de byter i omarronderingsprocessen. Vissa kommer att erhålla mark med bättre väg än de lämnar ifrån

sig och vice versa. För att säkerställa ekonomin behövs en garanti motsvarande årligt belopp 6 miljoner så att myndighet med ansvar för vägbyggnationer kan vara bank medan utbyggnad sker.

Om en fjärdedel av medlen eller 1,5 miljoner sedan kan gå in som ett bidrag skulle detta ge möjlighet att dubbla utbyggnaden av skogsbilvägar i samband med omarrondering vilket skulle ge dubbel sysselsättning för åtgärden motsvarande 170 arbetstillfällen i förvaltning och underhåll samt ca 30 arbetstillfällen för nybrytning av väg under den tid omarrondering pågår. Totalt skulle skogsbilvägsbyggande i omarrondering ge ca 200 årsarbetstillfällen.

Genom att i samband med omarrondering ge ett riktat bidrag till samordning och förvaltning av skogsbilvägar ges möjlighet att öka båtnaden i bilvägsbyggande och att nå en fullständig utbyggnad istället för att som idag endast bygga de 10 % som når omedelbar båtnad. Här finns anledning att beakta hur detta hanteras i Finland där stödet för vägar utgör en mycket viktig del av stödet till omarrondering.

I likhet med utredningen 2010 finns möjlighet att räkna på den sysselsättning som skapas genom ordnad förvaltning och underhåll. Sedan 2010 har kostnaderna i tabellen nedan för förvaltning stigit med ungefär 25 % och det har gjorts en ny uppskattning som visar på att till underhållet åtgår 1/5 årstjänst att förvalta 35 mil skogsbilväg i jämförelsen med 1/8 årstjänst när rapporten 2010 skrevs.

Skatteeffekt av:	Årligt värde	Kapitaliserat nuvärde
Förvaltning	6	136
Underhåll	16	410
Summa	22	546

Behovet och nyttan att bygga vägar är totalt mycket större än bara de vägar som byggs där en båtnad kan beräknas utifrån vissa mätbara förutsättningar. Endast 55 % av det totala behov som finns är utbyggt. Det finns även en tydlig skillnad inom och utom ägosplittrade områden. Utom omarronderingsområden är 35 % mer av skogsbilvägnätet utbyggt.

Skogsbilvägsnätet	Inom (m/ha)	Utom (m/ha)	Skillnad
Totalt:	11,1	14,9	35 %

Arbetsgruppen föreslår därför att det införs ett stöd med 25 % av kostnaden för de vägar som byggs i samband med omarrondering. Samtidigt nås betydande vinster i miljö genom minskade transporter, Det går åt 30 gånger mer bränsle att transportera 1 m³ virke med skotare än med lastbil! Den föreslagna utbyggnaden skulle ge en minskad diselförbrukning på mellan 110 000 och 120 000 liter per år.

I och med att stöd är lämnat till vägen kan krav ställas på att vägen hålls öppen för turism och andra aktiviteter såsom bärplockning. Detta ger också mervärden och bidrar till en levande landsbygd.

Uppdrag och resurser till berörda myndigheter

För en smidig och lyckosam omarrondering krävs att de inblandade myndigheternas roller tydliggörs. Vidare är det önskvärt att respektive myndighet tydligt får direktiv i regleringsbrev om vilka förväntningar som ligger på varje myndighet. De myndigheter som berörs vid en omarrondering är Lantmäteriet, Länsstyrelsen, Jordbruksverket, Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket. Nedan beskrivs deras roller och vad respektive myndighets ansvarsområden bör vara för att få en smidig och tydlig omarronderingprocess.

De behov som beskrivs nedan är bedömningar som gjorts av Länsstyrelsen i Dalarnas län i ett tidigt skede av arbetet med detta uppdrag. Dessa bedömningar har vi ännu inte hunnit förankra med respektive myndighet. Under 2017 kommer vi att ha en dialog med samtliga nedan nämnda myndigheter för att i samverkan identifiera dessa myndigheters behov i samband med omarrondering.

Länsstyrelsen

De roller som Länsstyrelsen har gällande omarrondering är att förvalta och bygga upp en markbank i form av Jordfonden samt att vara den myndighet som är ansvarig för förstudien. Det är också Länsstyrelsens uppgift att presentera resultatet i förstudien och ansvara för att markägare får möjlighet att ta del av all information inför en ommarrondering.

På Länsstyrelsens ansvar ligger även kulturmiljöinventeringen samt inventering och upprättande av Naturreservat. För att markägarna ska kunna fatta ett beslut vid opinionsprövningen krävs att vissa nyckelfrågor är lösta. Frågor gällande de nybildade naturreservatens placering och finansiering är en och kulturmiljöinventeringen är en annan. Det får inte finnas oklarheter i dessa frågor då de riskerar att komma som överraskningar efteråt för markägaren.

Behov: Ökad finansiering via Jordbruksverket, se nedan.

En ökad omarronderingstakt kräver en ökad lokal närvaro av Länsstyrelsen och Lantmäteriet. Den lokala närvaron är en förutsättning som också kräver ökade resurser. En inventering av kulturmiljön och naturvärdena är nödvändig inför en omarrondering och kostnaden för en sådan inventering måste vara säkerställd.

Lantmäteriet

Lantmäteriet gör en utredning och enklare analys av det område som är aktuellt för omarrondering i samband med förstudien. Detta finansieras idag av Jordbruksverkets 1:20-anslag. Då det är ett ganska omfattande arbete att

analysera vilka fastigheter som slutgiltigt kommer att ingå i omarronderingen har Lantmäteriet idag inte möjlighet att göra detta innan opinionsprövningen är gjord då det innebär en för stor kostnad och risk för dem. Det i sin tur leder till att det förväntas av markägarna att de ska ta ställning i en mycket viktig fråga med ett osäkert underlag som grund.

Vidare efterfrågas en kostnadsmodell som är mer baserad på nytta än som idag på areal. Vissa markägare idag tvingas in i omarrondering då de tillhör området även om deras fastighet i slutändan inte är föremål för förändringar vid utgången av omarronderingen eller endast har omfattats av mycket små förändringar. Detta leder till en negativ opinion för omarronderingen.

Behov: Länsstyrelsen i Dalarnas län bedömer att den statliga finansieringen bör vara mer långtgående så att Lantmäteriet kan redovisa ett bättre underlag till markägarna när de ska ta ställning i opinionsfrågan. Osäkerhet leder till att man ställer sig negativ till en omarrondering. Det bör finnas medel att göra mindre förändringar på fastigheter utan att det ska belasta den enskilde markägaren då den totala nyttan ändå blir så stor av omarronderingen. Länsstyrelsen bedömer också att det vore önskvärt att öronmärka nedsättningsmedel för omarrondering över tiden för att säkra den statliga finansieringen.

Skogsstyrelsen

Tidigare inventerades skogsinnehavet av Skogsstyrelsen inför omarrondering. Idag upphandlas inventeringen av Lantmäteriet vilket innebär att även andra aktörer kan göra den inventeringen. När det handlar om nyckelbiotoper är det ett begrepp som "ägs" av Skogsstyrelsen vilket innebär att en nyckelbiotopsinventering över hela områdets NS och NO-klassade områden bör genomföras för att förhindra att de nya markägarna erhåller mark som i princip inte går att avverka.

Behov: Regionalt uppdrag och nödvändiga resurser för nyckelbiotopsinventering och ersättning för inlösen av nyckelbiotoper i området i samband med omarrondering. Detta för att förhindra att markägarna överraskas med nyckelbiotoper som de inte kände till vid övertagandet. Uppskattningsvis klassas 10 % av arealen som NS eller NO i samband med inventering av skogsmarken inför omarrondering. Inventeringen bör vara finansierad med statliga medel för en enkel och rättssäker process. Därutöver tillkommer kostnad för inlösen av nyckelbiotoperna.

Jordbruksverket

För en lyckosam omarronderingsprocess krävs det att det finns en markbank. I de flesta fall består den av Länsstyrelsens Jordfond. Marken i Jordfonden används vid bildandet av naturreservat och vid tillfällen då fastighetsägare har behov av att köpa till mark i samband med omarronderingen. Då priserna på skogsmark, enligt LRF Konsult, stigit i denna del av landet med 19 % de senaste 10 åren urholkas möjligheterna för Länsstyrelsen att köpa in

mark och bygga upp den markbank som krävs. I denna rapport har även påtalats att det vore önskvärt att kunna lösa in mindre fastigheter i samband med omarronderingen till ett mer marknadsanpassat pris på samma sätt som man löser in mark för naturreservat till 1,25 av värdet. En ökad omarronderingstakt i Dalarna förutsätter att Jordbruksverket fördelar de ökade statliga anslagen till länet.

Behov: Ramutrymmet för Dalarnas län bör uppgå till 170 miljoner för inköp av mark. Anslag 1:20 tillförs ytterligare 10 miljoner årligen för att omfatta totalt 14,1 miljoner.

Naturvårdsverket

I samband med en om arrondering finns det goda förutsättningar att bilda nya naturreservat. Dock råder det idag en osäkerhet vid arbetet med förstudien om det finns pengar till bildande av naturreservat eller inte. Det i sin tur leder till att man inte vet hur mycket areal som behöver inhandlas som ersättningsmark.

Behov: Länsstyrelsen i Dalarnas län bedömer att det behövs garanti för att de mest prioriterade naturreservaten är finansierade så man i ett tidigt skede i omarronderingsprocessen kan vara tydlig med var reservaten kommer att ligga. Kostnad för inlösenmark och inventering och upprättande av naturreservaten är mycket varierande beroende på vilket område som omarronderas. Dock är det en mycket billigare och smidigare process att genomföra detta i samband med omarrondering då man ej behöver ha kontakt och förhandlingar med varje enskild markägare.

LÄNSSTYRELSEN
DALARNAS LÄN